

Berlingske Tidende KRONIK -100 året for Genforeningen

Torsdag d. 09. januar 2020

Lotte Hansen, bestyrelsesformand, Golden Days, partner, Hansen & Ersbøll Agenda

Inden jeg i 2000 besøgte min farmor Margot på plejehjemmet med min tyske kæreste Kay, havde jeg fortalt ham, at hun led af Alzheimer, og at historierne kørte lidt i ring. Det havde jeg ikke behøvet. Fra det øjeblik, han trådte ind ad døren i hendes lille stue, til vi gik, var hun forvandlet. På formfuldendt tysk førte hun en samtale med Kay.

Hun fortalte om sin fortid og om det fantastiske landskab omkring Sønderborg. Jeg så blot imponeret til, og på et tidspunkt var jeg i tvivl om, hvem af os der var mest forelsket i Kay.

Min farmors historie er historien om verdens bedste grænseland og om sønderjydernes hadkærlighedsforhold til tyskere gennem 100 år.

Margot kom til verden lige efter genforeningen i 1921, og min oldemor og oldefar satte hende i tysk skole, da de tænkte, at det er godt som grænselandsfolk at kunne begge sprog. Det var jo en meget pragmatisk beslutning kort efter Første Verdenskrig, hvor omkring 30.000 sønderjyder og nordslesvigere blev sendt til fronten af tyskerne. De fleste af dem var dansksindede, da området jo før krigen var dansk.

Min farmor og de andre danske børn havde det ikke altid let i den tyske skole. Til morgensamlingerne for hele skolen blev de stillet op og skulle udtale rim som:

»Zwei Schwalben zwitschern zwischen den zweigen,« og hvis de ikke klarede rimet med de rigtige lyde, blev de skældt ud over for de andre elever. Rimet har min farmor siden terpet med mig, før jeg skulle læse på et tysk universitet.

Det var dog først, da hendes stedfar Eckhardt (hendes far døde af galdesten) fik at vide, at alle børnene i slutningen af 30'erne heiler til morgensamling, at farmor blev taget ud af skolen fra den ene dag til den anden.

Eckhardt var selv oprindeligt tysker, men flyttede som murersvend til Sønderborg med sin første kone i 1908. Han deltog ufrivilligt i Første Verdenskrig på tysk side og sad i russisk fangelejr fra 1915. I krigsårene klarede hans tyske kone hjemmet i Store Rådhusgade i Sønderborg alene med tre børn. Det må ikke have været sjovt som tysker at bo i Sønderborg, alt imens tyskerhadet steg under krigen i takt med, at tusindvis af sønderjyder faldt som del af den tyske hær.

Halvtyske søskende

Da Eckhardt kom hjem, døde hans kone af kræft, og han giftede sig med min oldemor i 1928. Min farmor voksede derfor op med tre »halvtyske« søskende. Eckhardt sluttede sig i 1939 til DSK (Danksindede Sønderjyske Krigsdeltagere) og var på det tidspunkt meget aktiv i byrådet i Sønderborg som kredsformand for socialdemokraterne.

Da Anden Verdenskrig brød ud 9. april hentede tyskerne to lokale socialdemokrater, bl.a. det lokale folketingsmedlem I.P. Nielsen. Da Eckhardt, som ikke havde glemt årene i den russiske fangelejr, hørte om tilfangetagelsen, tog han nogle papirer under armen og cyklede hele vejen fra Sønderborg til Kegnæs (ca. 25 km.), hvor han overnattede hos nogle venner.

Lotte Hansens farmor, Margot.

Min farmor og hendes søster Vera oplevede deres mor, min oldemor, med tårer i øjnene, da Eckhardt tog afsted. Ingen vidste på det tidspunkt, hvad der senere kom til at ske. Det er kun 80 år siden.

De to partikammerater blev løsladt dagen efter, og Eckhardt vendte hjem igen, men i det døgn tog angsten over.

Da Eckhardt var cyklet af sted, kom tyskerne hjem til dem og gennemrodede alle skabe og skuffer. Min farmor så det hele. Oplevelsen fortalte hun mig om mange gange.

Nede i gården, hvor de boede, var der en lidt ældre ung mand, der hed Henrik. Han spillede mandolin og sang for farmor og de andre børn og unge i gården. Henrik var på »den forkerte side«, fandt min farmor ud af. En dag fortalte han min farmor, at han havde en ampul, han kunne spise, hvis danskerne fik fat på ham. Han forsvandt fra en ene dag til den anden i krigens sidste dage. »Jamen, Lotte, han sang og spillede så flot og var altid så sød ved os børn nede i gården.«

Farmor var flov over, at hun havde syntes godt om en af dem fra »den anden side«. I krigens sidste år var der flere sønderjyder, der samarbejdede med den tyske besættelsesmagt, og det skabte spændinger og skillelinjer mellem tidligere venner og naboer. Nogle varede resten af livet, de fleste blev »glemt«.

Lagkage med bismag

Jeg oplevede det kun én gang, hvor jeg sad som stor skolepige med familien og min farmor og mormor og spiste »sat kach« (sønderjysk kagebord) på Brusnæs Kro. Et ældre ægtepar hilste på vores bord, begejstringen var til at overskue. Da de uopfordret fortalte, at de stadig havde »bogen« (»Mein Kampf«, forstod jeg senere), blev stemningen så trykket, at selv lagkagen smagte mærkeligt bagefter. Desværre talte vi ikke meget om det sidenhen. Sådan var det. Ægteparret var åbenbart stadig på »den forkerte side«.

Efter krigen arbejdede farmor som servitrice på en restaurant i Sønderjylland. Hun fortalte, at det var den restaurant, der opfandt »platten«. Jeg tvivlede, opfandt de

virkelig platten på min farmors arbejde? »Det gjorde vi, Lotte, og det var, fordi tyskerne ikke kunne nøjes med at spise, til de var mætte, men skovlede æblemos fra den fælles serveringsskål ned i poser, som de havde med hjemmefra.« Det gav mening, tyskerne var jo grådige og besidderiske, det vidste jeg jo godt. Det vidste alle sønderjyder, sådan var det.

At det gran af sandhed, der var i den udlægning, i virkeligheden handlede om den mangel på basale forsyninger, som mange tyskere havde lidt i krigens sidste år, forstod jeg først langt senere. Og først i mødet med tyske venner og studiekammerater forstod jeg, hvor tung en arv og skyldfølelse, mine medstuderende stadig slås med.

100-året for genforeningen er billedet på et grænseland, der mod alle odds på bagkant af en verdenskrig og gennem en verdenskrig mere har vist verden, at med det rette sindelag og mellem menneskelig forståelse og kærlighed kan man leve videre i fordragelighed. Tak til de, der led de største tab for, at en landsdel i dag kan leve i fred